

ד. 1) כמה "נעלם" כתיבי גבי עולה ויורד, וכיצד דרשינן להו? ומה דרשינן מדכתיב "והוא ידע"? 2) מה דעתו וטעמו של ר' עקיבא גבי שבועות דלשעבר? 3) מה דעת רבי גבי "כלל ופרט וכלל"? והאם יש להוכיח משיטתו לענין שבועה על הקרקעות? 4) במה אפשר לפדות בכור, ומדוע? והאם יש אפשרות לפדות מנכסים משועבדים? 5) במה רוצעים את אזנו של העבד, ובמה אין רוצעין, ומדוע?

ה. 1) למסקנת הסוגיא, כמהן סתם רבי למתניתין, ומה ההכרח לומר כן? 2) מה היא הידיעה הנצרכת אליבא דרבי? ומה ההכרח לומר כן? 3) האם אפשר להשקות סוטה מספק? 4) כיצד תני ליציאות השבת במסכת שבת, ומדוע? ומה הם האופנים דאיירי התם? ואמאי במסכת שבועות לא תני להו?

ו. 1) למאי קרי התנא "יציאות", ומה ההכרח לבאר כן? ומה כוונת המשנה בשבת "המוציא מרשות לרשות", והאם שונה הוא משאר הדברים השנוים בהאי משנה, ומדוע? 2) מה הם המראות נגעים, וכיצד היא חלוקתן, ומדוע חולקו באופן זה, ומאי נפקא מינה בחלוקה זו? ומה דין המראות שאינן מהמראות המפורשים? 3) מה דעת ר' עקיבא גבי צירוף נגעים, והאם סותר הוא להמבואר במתניתין, ומדוע?

ז. 1) האם גם לר' עקיבא הנגעים מחולקים לאבות ותולדות, ומניין? 2) מה שאל יהושע בנו של ר' עקיבא מר' עקיבא על מראות הנגעים, ומה השיבו ר' עקיבא, ומה יש ללמוד מדבריו? 3) מהו המראה דנגע פתוך, והאם יש להוכיח מהתם את סדרו של ר' עקיבא גבי צירוף המראות?

ח. 1) מה נאמר בהגדרת המראה דבהרת והשאת, ומנין? ומהו הספחת הנאמר בהאי קרא, והאם קאי נמי אבהרת, ומנין? 2) מה הם המשלים שנאמרו בענין הצירוף דד' מראות? והאם כל אלו המשלים מענין אחד הן? 3) על מה קאי קרבן עולה ויורד דהעלם טומאה, ואמאי ליכא לפרושי בפשוטו דקאי על עצם נגיעה דטומאה דישראל או דכהנים? 4) מה הם החידושים שהתחדשו בקרבן עולה ויורד, ומה הקשו מבח אלו החידושים?

ט. 1) מה קרא רבא על רבי, ומדוע? והאם סגי בדרשתו של רבי לבאר אמאי לא קאי נמי על תרומה? 2) כמה כריתות נאמרו באוכל קדש בטומאה, והיכן נאמרו, ומה ילפינן מיניהו? 3) כיצד דרשינן לכלל ופרט המרוחקין? 4) למאי דמסקינן, מהיכן ילפינן על מה קאי קרבן עולה ויורד דטומאה, וכיצד ממעטינן תרומה, והאם בעינן נמי לטעמא דברייתא, ומדוע?

י. 1) מה ילפינן מדכתיב "לכל טומאתו אשר יטמא בה" (פרט)? וכיצד ילפינן? 2) על מה סלקא דעתין שיכפר שעיר הפנימי, ומדוע? ועל מה מסקינן דמכפר, ומנין? והאם יכול הוא לכפר על כמה עבירות, ומנין? 3) האם שעיר הפנימי יכול לכפר על דבר שחייבים עליו מלקות, כרת או קרבן, ומנין?

יא. 1) אלו דברים מצינו שקרבנן חלוק משאר הקרבנות, והאם הוא סבה שיוחלקו אף בשאר דינים, ומדוע? 2) באר הסלקא דעתין ששעיר הפנימי יכפר על יולדת (פרט), ומדוע אינו מכפר? 3) באר הסלקא דעתין ששעיר הפנימי יכפר על נזיר טמא (פרט), ומדוע אינו מכפר? 4) מה שורש פלוגתייהו דר' יהודה ור' שמעון לגבי הילפותא דכפרת שעיר הפנימי? 5) "אף חטאים שאינם בני קרבן", באיזה חטאים איירי הכא, וכיצד ממעטינן להו? והאם יש קרבן דכן מכפר על כיוצא בהן?

יב. 1) באר את שאלת הברייתא "מנין ליש בה ידיעה בתחילה ואין בה ידיעה בסוף", ומה השיבו על שאלה זו? 2) באר הנידון האם יש בכח השעיר הפנימי לכפר כפרה גמורה! ומה מסקנת הסוגיא? והאם אפשר ללומדה משעיר המשתלח? 3) מה ילפינן מהא דהוקשו שעיר הפנימי ושעיר החיצון זה לזה? ומה הוי אמינא בלא האי היקשא? ומה הקשתה הגמ' דניליף נמי מהאי היקשא, ומה תירצו? והאם אפשר לתרץ תירוצים נוספים, ומדוע?

יג. 1) מה דעת ר' ישמעאל גבי ידיעה לענין חיוב קרבן, והאם אף לפי דבריו הפנימי מכפר על יש בה ואין בה, ומדוע? ומה הקשתה הגמ' לשיטתו, וכיצד תירצו? 2) על מה סלקא דעתין ששעירי ראשי חדשים יכפרו? ועל מה מסקינן דמביאים את שעירי ראשי חדשים אליבא דר' יהודה (פרט), ומנין? 3) על מה סלקא דעתין ששעירי הרגלים מכפרים? ועל מה מסקינן דמכפרים, ומנין (פרט)?

יד. 1) האם יש להוכיח מסוגיין אי דבר הנלמד מבנין אב או מהיקש, חוזר ומלמד בהיקש או בבנין אב, ומדוע? 2) באר הנידון בחטא שסופו ליודע, וכיצד פשטינן? 3) על מה מכפרים שעירי ראשי חדשים אליבא דר' שמעון, ומנין? 4) על מה מכפר הציץ? והאם יש אפשרות שקרבן נוסף יכפר את זו הכפרה, או דקרבן אחר יכפר את כפרת הציץ, ומדוע?

בהצלחה!

תשובות למבחן שבועות ג ט

- א. (1) כתבו התוס' דכשם שיש איסור להשחית, כן יש איסור להיחזק, וילפינן לה מדגבי כהנים כתיב "לא תשחיתו". וכתבו, דלרב הונא דלא מקישים מקיף לניקף, אסור להשחית זקנו אף על ידי גוי. ובמסקנת דבריהם כתבו, דאף לרב אדא דכן הקיש, והתיר לגדול להקיף קטן, מכל מקום לענין ניקף, אסור לרב חיובא להיות ניקף מאינו בר חיובא, וכדחזינן לענין שני נזירים ספק טמאים, דשרי לגלח רק היכא דהם נשים או קטנים, ומבואר, דאילו בגדולים אפילו על ידי נשים וקטנים אסור. והוא הדין לזקן.
- (2) משום דשבועות וידיעות הטומאה גבי הדדי כתיבין, ואף דמו להדדי בקרבן עולה ויורד, כתבו נמי לידיעות, וכיון דתני לידיעות תני נמי לכל שתיים שהן ארבע. ומשום הכי נקטו לידיעות בתר שבועות, ובתר הכי תני יציאות השבת, דשוו בהא דקרבנן הוי לכפר, ובתר הכי תני נגיעים דאף דגם הוי בעולה ויורד, מכל מקום קרבנו הוי להכשיר. ומפרש מילי דידיעות מעיקרא, אידי דוטרתי, ולבסוף מפרש מילי דשבועות דהם יותר פריקים.
- (3) מהא דתני במתניתין דשבועות הם שתיים שהן ארבע, ואילו לר' ישמעאל הא אינו חייב על שבועה דלשעבר. וכתבו התוס', דמידיעות הטומאה אין להוכיח, ואף דבמתניתין מבואר דבעינן ידיעה בתחילה ור' שמעון סבר דלא בעינן ידיעה בתחילה, משום דאיכא למימר דדוקא ידיעה גמורה אינו צריך, אבל ידיעת בית רבו אף ר' שמעון מודה דבעינן. וכו' עקיבא נמי לא אתיא, דהא במתניתין מבואר דחייב אף על העלם קודש, ור' עקיבא סבר דחייב רק על העלם טומאה.
- (4) בעי למימר דשתיים שהן ארבע מהן לחיוב ומהן לפטור, ומיהו כולו הוי לאיסורא. ודחו, דדומיא דמראות נגיעים קתני, דהתם כולו הוי לחיובא.
- ב. (1) בנשבע שלא לאכול ואכל, דהוי לאו שיש בו מעשה, פשיטא דלקי. ובנשבע לשעבר שלא אכל או שאכל, נמי יש מלקות, ולרב דימי דהיא שבועות שוא המבוארת בקרא, הרי כתיב בה "לא ינקה ה'" וילפינן דבית דין כן מנקים. ולרבין דשבועות שוא הוי לשנות את הידוע, ילפינן לה מלשוא לשוא, וכדברא דקאי אשבועה דלשעבר. ובנשבע להבא שיאכל ולא אכל, אמרינן בגמ', דרק למאן דסבר דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו משכחת לה מלקות. ולרבין שפיר יש לומר דהוי "שתיים שהן ארבע", דהא שבועות דלשעבר ילפינן רק מדרשא. וכתבו התוס', דאף למאן דאמר לאו שאין בו מעשה לוקין עליו, שייך לומר שתיים שהן ארבע, משום דבשתיים יש אף קרבן. ובשם ריצב"א כתבו, דכיון דשבועות להבא דמפרשי טפי שפיר שייך לומר שתיים שהן ארבע. אבל לר' דימי דשבועה לשעבר היא שבועות שוא המבוארת בקרא, לא שייך למימר "שתיים שהן ארבע" דהא כולו מפרשי להדיא.
- (2) בסוגיין אמרינן דסבר דלאו שאין בו מעשה לוקין עליו, אמנם במכות מבואר דסבר דאין לוקין עליו, וכתב רש"י דמאי דאמרינן בסוגיין אינו למסקנא. והתוס' כתבו, דשאני שבועות דילפינן מהא דריבתה תורה לשוא לשוא שתי פעמים, דאף שאין בו מעשה לוקין עליו.
- (3) רש"י ביאר, דכיון דאפקה רחמנא לשבועת שקר בלשון "שוא", אמרינן דבשקר דומיא דשוא איירי, והיינו שבועה לשעבר. והתוס' ביארו, דילפינן מהא דבדברות ראשונות כתיב שקר, ובדברות אחרונות כתיב שוא, לומר שוא ושקר אחד הן.
- (4) לענין לאו שאין בו מעשה סבירא לר' יוחנן דאין לוקין, וריש לקיש סבר דלוקין. ולענין התראת ספק, לר' יוחנן לוקין, ולריש לקיש אין לוקין.
- (5) אינו לוקה, או משום דהוי לאו שאין בו מעשה, או משום דהוי לאו הניתק לעשה, או משום דהוי התראת ספק.
- ג. (1) איירי בנשבע לא לאכול ואכל, ואתי לאפוקי שבועה לאכול ולא אכל, דהא קאי בלהבא ומסתמא ממעט להבא, וליכא למימר דאתי למעט הנשבע לבטל את המצוה, דהא בהדיא תני לה התם ברישא. ואין חייבים על זדונה מכות משום דהוי לאו שאין בו מעשה. וביארו התוס', דמשמע ליה דאיירי אף באופן דהתרו בו התראת ודאי, כגון שורק הכיכר לים והתרו בו. ועוד כתבו, דשפיר איכא למימר דמשום התראת ספק אינו לוקה, וסגי בהא דחזינן דאינו לוקה ופליגא אמתניתין.
- (2) אי אפשר להעמיד את המשנה כר' עקיבא ולמלקות, משום דיקשה מציאות השבת, דהא הוי לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין וסבירא ליה לר' עקיבא דאין לוקין עליו.
- (3) מראות נגיעים משכחת לה בקוצץ בהרתו, דרק באלו המראות לוקה. וביציאות השבת משכחת לה היכא דהתרו בו למלקות, למאן דאמר לאו שניתן לאזהרת מיתת בית דין לוקין עליו. ובידיעות הטומאה משכחת לה בהתראה, וידיעות דתני היינו ידיעות על ידי התראות, [והתוס' כתבו, דלר' ישמעאל בלאו הכי ניחא, דיש לומר דמשום דאתי נמי לענין קרבן תני ידיעות]. ומכל מקום אי אפשר לאוקמי הכי מתניתין, דהא מתניתין תני העלם גבי טומאה, ולמלקות לא בעינן העלם, ועוד, דהא תני להדיא דחייב בקרבן עולה ויורד.
- (4) מסקינן דרבי נקט לה אליבא דתנאי, דאליבא דר' עקיבא שבועות שתיים שהן ארבע, ואליבא דר' ישמעאל ידיעות הטומאה שתיים שהן ארבע.
- ד. (1) תרי ונעלם כתיבי, ור' עקיבא דרש לומר דבעינן ידיעה בתחילה וידיעה בסוף. וביאר רש"י, דהעלם קמיינתא אתי למעט העלם מקדש, והעלם בתרא דמיותר אתי לדרוש את ה"והוא ידע" דכתיב אחריו לפניו, לומר דבעינן ידיעה קודם העלמה. ולמימר דבעי ידיעה בתרייתא לא בעי קרא. ותוס' ביארו, דהעלם קמיינתא אתיא לגופיה, והעלם בתרא אתי למימר מכלל דהוי ליה ידיעה קמיינתא, וידיעה בתרייתא אתי למימר דהפריש קרבן קודם ידיעה לא מהני, או דנכתב משום אורחא דמילתא. ועוד ביארו, דשדי ל"והוא ידע" בין שתי ונעלם, ודרשינן דבעינן ידיעה קודם ונעלם וידיעה בתר ונעלם. ורבי דרש מונעלם קמא מכלל דאית ליה ידיעה, ומונעלם בתרא ילפינן להעלם מקדש, ומאי דכתיב "והוא ידע" אתי לידיעה בתרייתא.
- (2) סבר דחייבים אף על לשעבר, ויליף ליה מריבוי מיעוט וריבוי, דהא כתיב "נפש כי תשבע" ואתי לרבות כל מילי, וכתיב "להרע ולהטיב" הוי מיעוט, וכתיב "לכל אשר יבטא האדם בשבועה" לרבות, וריבוי מיעוט וריבוי ילפינן כל מילי וממעטינן חדא מילתא והיינו שבועה על המצוה דטפי מסתברא למעטה.
- (3) מסקינן דרבי סבר כלל פרט וכלל, מלבד היכא דב' הכללים כתובים בהדדי ובתר הכי הפרט, דיליף ליה בריבוי מיעוט וריבוי. ואין להוכיח מהא דאמר דאין נשבעין על הקרקעות, משום דאיכא למימר דיש עוד מיעוט אף לקרקעות, ואי נימא דמפרט וכלל דכתיבי גבי כפל יליף לה, ניחא טפי, דאיכא התם כמה מיעוטין. ועוד כתבו התוס', דאפשר לדרוש האי קרא בפרט כלל ופרט, דכולי עלמא מודו דהוי ככלל פרט וכלל דבעינן דווקא כעין הפרט.
- (4) לדעת רבי פודין ככל דבר מלבד שטרות, משום דדרשינן ריבוי מיעוט וריבוי. ולדעת רבנן אף בעבדים וקרקעות אין לפדות, משום דדרשינן כלל פרט וכלל, ובעינן כעין הכלל דמטלטל וגופו ממון. וכתבו התוס' דיש אפשרות לפדות מנכסים משועבדים על ידי שימכרם ויתן דמים לכהן (ועיין תוס' רא"ש שתמה על דבריהם).

5) לדעת רבי ילפינן כלל פרט וכלל ובעינן דוקא דומיא דמרצע שהוא של מתכת. ור' יוסי בר יהודה דרש ריבוי מיעוט וריבוי, ואתי לרבנות כל מילי ולמעט סם.

ה. 1) לענין ידיעות סתם סברא דנפשיה, דהא איהו קאמר להדיא דחייב אף על העלם מקדש. אמנם לענין שבועות סתם כר' עקיבא, אף דאיהו לא סבירא ליה הכי, דהא בכל התורה דרש בכלל פרט וכלל, וכדחזינן בנרצע, ופדיין הבן שאני דהוי שתי כללות הסמוכים. 2) סבר רבי ידיעות בית רבו שמייה ידיעה [והוסיף רש"י דאף בעינן שבשעה שנגע בשרץ הרגיש שנגע, אך לא זכר שטמא מחמתו]. דאי נימא דבעינן ידיעה ממש, כיצד ילפינן לה מדכתיב "ונעלם" הא אף בסוטה כתיב "ונעלם" והתם ליכא למימר דהוי ליה ידיעה גמורה, דאם כן אין המים בודקין לאשתו. [ורש"י ביאר דהא בא עליה. והתוס' כתבו דאין הכרח דבא עליה, אלא עצם הא ששכח ומראה שאינו חשוב בעיניו חשיב אינו מנוכה מעוון]. וכן בתורה כתיב "נעלמה" ופשיטא דאף אחד לא ידע ליה ידיעה גמורה, כדכתיב "לא ידע אנוש את ערכה".

3) כתבו התוס' דלמאי דסבירא לן דבעינן ידיעה גמורה, ונימא דקאי על ידיעה שנטמאה, צריך לומר דאפשר להשקות אף על ספק, דאי לאו הכי לא משכחת לה ההשקאה, דממה נפשך, אם זכור את הטומאה, אמאי משקה אותה, ואי אינו זכור הא בעינן ידיעה מתחילה. 4) במסכת שבת תני שתיים הן ארבע בפנים ושתיים שהן ארבע בחוץ. ורש"י בסוגיין ביאר דהיינו שתיים שהן ארבע בהכנסות דהיינו בפנים, ושתיים שהן ארבע בהוצאות דהיינו בחוץ. ובשבת פירש רש"י, דשתיים שהן ארבע בפנים היינו הוצאה והכנסה דחייב לבעל הבית העומד בפנים שהן ארבע הוצאה והכנסה שפטור בהן, וכן לעני העומד בחוץ. ובשם הריב"א פירשו התוס', דשתי הוצאות דחייב ופטור ושתי הכנסות דחייב ופטור לבעל הבית וכן לעני. ועוד פירשו התוס' דבפנים היינו חיוב קרבן בפנים, דיש בו שתיים שהן ארבע, ויש שתיים שהן ארבע דבחוץ והיינו דפטורים מקרבן. ובמסכת שבועות דלאו בעיקר שבת עסקינן לא תני להו.

ו. 1) רב אשי אמר דיציאות כולל אף הכנסות, והיינו דתנא דידן דבחיובי איירי דומיא דמראות נגעים, נקט יציאות השבת שתיים שהן ארבע אף דמתוכן הוי שתיים דהכנסה. וכן מוכח מדתני "המוציא מרשות לרשות" דאיירי אף בהכנסה, מדקתני "מרשות לרשות" ולא קתני מרשות הרבים לרשות היחיד, ואף דבכולה דתני התם רק אבות, הוצאה שאני דתני אף לתולדות משום דיציאה מלאכה גרועה היא. ועוד, דכיון דמצי לשנותה דרך קצרה. ורבא ביאר, דיציאות היינו רשויות, ורש"י בשבת פירש דרשויות השבת הם שתיים ויש בהם שתיים דהוצאה ושתיים דהכנסה, והתוס' ביארו, דברשויות שבת משכחת לה שתיים שהן ארבע. וכתבו התוס' דרבא הוצרך לומר הכי מדלא תני "הוצאות".

2) המראות נגעים הם: שלג, צמר לבן, סיד ההיכל, קרום ביצה. [ולר' מאיר צמר לבן יותר כהה מסיד ההיכל]. וכתבו התוס', דלא איירי בצמר בן יומו. ובמתניתין דנגעים מבואר, דהשלג הוא הבהרת וסיד ההיכל היא תולדתה, וצמר לבן הוא השאת וקרום ביצה היא תולדתה. [ולר' מאיר, השאת היא כקרום ביצה ותולדתה כצמר לבן]. וביאר רש"י דסידרו לאבות והתולדות באופן זה, דלאב הבהיר נתנו את התולדה הבהירה, ולאב הכהה נתנו את התולדה הכהה. ונפקא מינה בחלוקה זו, דאב ותולדתו מצטרפין. וכתבו התוס', דכל המראות מחולקות לד' אלו המראות, דמקרום ולמעלה עד סיד הוי בכלל קרום וכו'. ועוד כתבו, דליכא טפי מד' מראות.

3) דעת ר' עקיבא דכל הנגעים מצטרפין זה למעלה מזה. ולדעת ר' חנינא סותר הוא להמבואר במתניתין דהאבות מצטרפות עם התולדות, דאי נימא דר' עקיבא מודה למתניתין דאין אב מצטרף לתולדה דלאו דידה, ואתי למימר דאף אין מצטרף לגבוה הימנה ב' מעלות, לא אשכחן צירוף לסיד ההיכל (תוס'). וכתבו התוס' דאי לאו דר' חנינא איכא למימר דר' עקיבא מודה למתניתין, דאב ותולדה מצטרפין, ואתי לרבנות דאף זה למעלה מזה מצטרפין.

ז. 1) לדעת רש"י, סבר ר' עקיבא דגם סיד וגם קרום הם תולדות דשאת, דהא ספחת אשאת כתיב. והתוס' כתבו, דאי שאת רק אספחת קאי, מנלן לרבנות שתי תולדות לשאת. אלא דאף ר' עקיבא מודה דיש ספחת לשאת ויש ספחת לבהרת, והיינו דאמרינן שנים שהן ארבעה אף לר' עקיבא. ומכל מקום סבר דמצטרפין זה עם זה.

2) שאלו מה הוצרכו להזכיר את שמותן של הנגעים, הא סגי לומר דמקרום ביצה ולמעלה מצטרפין זה עם זה. ורש"י ביאר, דמסברא הוי אמינא דרק הסיד והקרום מצטרפין עם השאת, וכן השאת עם הבהרת, והתוס' כתבו, דיפרשו בהדיא דמצטרפין כולן הסמוכים זה לזה במעלתן. והשיבו דהוצרכו לפרש שמותיהן כדי לומר שכל כהן שאינו בקי בשמותיהן אינו רואה [אבל אם יש ישראל דמסברי ליה וסבר האומר לכהן, סגי בהכי]. ומהא דאמר רק מקרום ולמעלה, לכאורה יש ללמוד דאין ב' תולדות לב' אבות. ודחו, דשמא התנא קיצר, אבל ודאי דקאמר דיאמרו מקרום ולמעלה ומסיד ולמעלה.

3) ר' חנינא אמר דדומה הוא לד' כוסות חלב שבאחד נפלו ב' טיפי דם, ובשני ד' טיפי דם, ובשלישי ח' טיפי דם, וברביעי יב' טיפי דם, ואית דאמרי טו' טיפי דם. ובמשנה דנגעים מבואר, דלר' עקיבא המראה האדום הוא כמראה יין מוזג במים, וחלוקתן היא רק במראה הלבון, דבהרת עוה כשלג, וסיד דיהה הימנה. ולר' ישמעאל התם, פתוך דבהרת הוא כמראה יין המוזג בשלג, ופתוך דסיד הוא כמראה יין המוזג בחלב. ומהא דנקט שלג וסיד, מוכח דסדרו אב ותולדה כמתניתין. ודחו, דבאמת צמר נקט ולא סיד. ועוד כתבו התוס', דאגב דר' ישמעאל נקט שלג וסיד, אף ר' עקיבא נקט הכי.

ח. 1) בהרת היא עוה שבכולם, שנאמר "בהרת לבנה היא" היא לבנה ואין אחרת לבנה. ושאת היינו גבוהה, כמראה חמה עמוקה מן הצל. וספחת היינו טפילה כדכתיב "ספחני נא". ולתנא דמתני' ספחת קאי אף הבהרת, וילפינן לה מדכתיב בתרווייהו לבנה, ומה לבנה דשאת יש לה ספחת, אף לבנה דבהרת יש לה ספחת, אי נמי, מדכתיב לספחת בין שאת לבהרת, אמרינן דקאי אתרווייהו. ודעת רש"י, דלר' עקיבא אין ספחת אלא לשאת כדכתיב בקרא.

2) נמשלו לתרי מלכי ותרי איפרכי, וכן למלכא ואלקפסא רופילא וריש גלותא, דלרבנן כל איפרכוס הולך אחר מלכו, ולר' עקיבא אולינן בתר גדולתן, דתרי מלכי ואחריהם תרי האיפרכי. וכן נמשלו לגלימא דעמרא ושחקיה, וגלימא דכתני ושחקיה. ורש"י ביאר, דמשל זה מענין הלבון הוא, דהשחקי דעמרא רחוקים הרבה מהעמרא גופיה, והעמרא וכיתנא דומים זה לזה. והתוס' כתבו, דאדרבה שחקי לבנים טפי, ואף משל זה מענין שאר המשלים דתליא בחשיבות.

3) קאי על העלם טומאה שאכל קודש או נכנס למקדש. וליכא לפרש דקאי על נגיעה דטומאה גרידא, משום דילפינן בנין אב, דהאי קרבן קאי על מה שענש והזוהיר במקום אחר, דהיינו טומאת קודש וקדשיו. ואף דכהנים הוזהרו נמי על נגיעה, ליכא למימר דעליה קאי קרא, דהא בהאי קרא כתיב נמי שרץ, וכהנים לא הוזהרו על שרץ.

4) התחדש דמביאים קרבן עולה ויורד אף בדבר שזודנו כרת דבעלמא בשוגג בעי חטאת קבועה, ומשום הכי הקשו דדלמא מאי דכתיב "בה" אתי למעט טומאת מקדש. וכן התחדש דמביאים קרבן אף על דבר שאין עונש בידי אדם על זודנו, כגון שמיעת קול וביטוי שפתיים, ומשום הכי הקשו, דנימא דאתי לכפר אף על תרומה שעונשה רק בידי שמים.

ט. (1) רבא קרא עליו "דולה מים מבורות עמוקים", משום דליף שפיר מגזירה שוה "בהמה טמאה בהמה טמאה" דעולה ויורד דטומאה קאי על טומאת קודש. ומדכתיב "בכל קודש לא תגע ואל המקדש לא תבוא" דהוקש מקדש לקודש, ילפינן נמי לטומאת מקדש. אמנם לא סגי בהא למעט תרומה, דהא אף תרומה הוקשה בהאי קרא, ד"בכל" לרבות תרומה אתיא. וליכא למימר דממעטין ליה מ"בה", דלמא מקדש דלאו אכילה מתמעט. וכתבו התוס', דלריש לקיש דלא העמיד האי קרא לתרומה, שפיר ילפינן מינה לטומאת מקדש. (2) נאמר ג' כריתות, אחד בפרשת אמור, "איש כי יקרב מכל זרעכם אל הקדשים", ועוד שנים בפרשת צו גבי שלמים. ושנים אתי לכלל ופרט, וביאר רש"י דכיון דמרוחקין הן, דרשינן להו ביצא ללמד על הכלל כולו, דדוקא בקדשי מזבח איכא כרת. והתוס' ביארו דהוי ככלל פרט וכלל ודרשינן כעין הפרט, ומכל מקום לא ממעטינן אין להם מתירים ואף דאינם כעין הפרט דשלמים, כיון דמרבין להו מדכתיב "אשר הם מקדישים". וכרת שלישי אתי לדברים שאינם נאכלים, כגון עצים ולבונה, ולר' שמעון דסבר אין חיבין עליהם, אתי לרבות חטאות הפנימיות אף שאין בהן פיגול. (3) רש"י ביאר דנלמד הוא בדרשת כל דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד, ללמד על הכלל כולו יצא. והתוס' כתבו דהוי כריבה ומיעט דדרשינן ליה ככלל פרט וכלל. (4) למסקנת הסוגיא, טומאת קודש ילפינן מגזירה שוה דרבי, וטומאת מקדש ילפינן מגזירה שוה דטומאתו טומאתו, ולריש לקיש דלא קיבל גזירה שוה דטומאתו טומאתו, שפיר יליף מדהוקש מקדש לקודש. וכתבו התוס' דבעינן נמי לטעמא דברייתא כדי למעט שאר עבירות. ולתרומה לא בעי מיעוט, דהא לא אתיא בגזירה שוה.

י. (1) ילפינן לרבות טומאת האוכל נבלת עוף טהור אף שאינה מטמאה בנגיעה, ואף ד"בה" הוי מיעוט, מכל מקום הוי מיעוט אחר מיעוט, דהא כבר כתיב "אשר יגע", ואתי לרבות. [אמנם בסלקא דעתין סברינן דאתי למעט נוגע בתרומה, ולמסקנא דאיכא גזירה שוה בין לקודש ובין למקדש, לא בעינן מיעוט לתרומה]. (2) סלקא דעתין שיכפר על כל העבירות דכתיב בהו טומאה [ואף דלא הוי ממש טומאה], דהא כתיב "וכיפר על הקודש מטומאות בני ישראל". ומסקינן דכיון דכתיב "מטומאות" משמע דלא כל טומאות, ומכפר רק על טומאת מקדש וקדשיו דאשכחן בהו חילוק דמביאים עליהם עולה ויורד, ומדכתיב "ומפשעיהם לכל חטאתם" ילפינן דמכפר רק על אלו דאינן בני קרבן דומיא דפשעים, ומאיך יבואו לידי חיוב קרבן כדכתיב "חטאתם", והיינו יש בה ידיעה מעיקרא ואין בה ידיעה בסוף. ולדעת ר' שמעון ממקומו הוא מוכרע דאיירי בטומאת מקדש וקדשיו, ויתבאר להלן. וכתבו התוס' דיכול לכפר אף על כמה עבירות, כדחזינן דמכפר בין על קודש ובין על מקדש, ורק על עבירה שיש עליה כפרה אחרת אינו מכפר, כדכתיב "אחת". (3) אינו מכפר לא על החיוב קרבן, כדכתיב "ומפשעיהם לכל חטאתם", ואף לא על החיובי מלקויות, דילפינן להו משעיר המשתלח, וכן חיובי כריתות דכיון שלקו נפטרו מידי כריתות, הוי כחיובי מלקויות ואין השעיר הפנימי יכול לכפר עליהם.

יא. (1) טומאת מקדש וקדשיו, יולדת ומצורע דקרבנן עולה ויורד, וכן נזיר טמא שמביא תורים ובני יונה, ואמרינן דכיון דחלוקים להקל יש להביא בהם עוד חלוקים. אבל עבודה זרה דחלוק להחמיר דחיוב להביא דווקא שעירה, אין לומר דחלוק בשאר דברים להקל. (2) רש"י ביאר, דכיון דמצינו בה חילוק לקולא נימא דאם עבר עליה יום הכיפורים לא תתחייב בקרבן. והתוס' כתבו דודאי דאין שיער הפנימי יכול לפוטרה מקרבן, דהא צריכה לקרבנה להכשירה בקדשים, אלא מספק יולדת מקשינן דהיא לאו בת קרבן, דאף מה שכן מביאה על הספק, לא חשיב משום הא בר קרבן, וסלקא דעתין דשעיר הפנימי יתלה לה עד שתביא קרבנה. ואף דבשעיר הפנימי כתוב "וכיפר", הא גם ביולדת כתיב כפרה. ומסקינן, דקרבן יולדת הוי להכשיר ולא לכפר, ואין שעיר הפנימי יועיל לה. ולרשב"י דיוולדת חוטאת, מסקינן דהוא לשיטתו דממקומו הוא מוכרע ולא משום מה מצינו דחלק. (3) סלקא דעתין דכיון דחלוק לקולא נימא דשעיר הפנימי מכפר עליו [ונכתבו התוס', דהיינו בספק נטמא], ומסקינן, דקרבנו הוי רק כדי להחיל עליו נזירות טהרה, ולא מהני ליה שעיר הפנימי, ולר' אליעזר הקפרי דנזיר חוטא, והיינו דטומאתו גרמה לו שיצער עצמו מן היין פעם נוספת, צריך לומר דסבר כר' שמעון שממקומו הוא מוכרע. (4) ר' יהודה סבר דמאי דכתיב "וכיפר על הקודש" אתי לאורי דמאותו דם שעיר יזה אף על הפורכת מבחוץ. וליכא למילף מקרא דמכפר על טומאת קודש. ור' שמעון סבר, דמדכתיב "וכן יעשה" שפיר ילפינן דמאותו דם שעיר יזה על הפורכת, ומאי דכתיב "וכיפר על הקודש" מיותר הוא לומר דמכפר על טומאת קודש ומקדש. (5) מסקינן דאיירי באופן דעבר סמוך לשקיעת החמה שאינו יכול להביא עתה קרבן, דאי נימא דמאי דכתיב "ומפשעיהם לכל חטאתם" אתי למעט יש בה ויש בה, פשיטא דהא בר קרבן הוא [וילפינן ליה משעיר המשתלח]. ומכל מקום שעיר המשתלח דליכא ביה יתור מכפר אף על החוטא סמוך לשקיעת החמה אף דחיוב בקרבן.

יב. (1) הקשו דנימא דשעיר הפנימי יכפר על אין בה ידיעה מתחילה ויש בה ידיעה בסוף, ושעיר החיצון הוא יכפר על יש בה ואין בה. ותיצרו, דכתיב "ומפשעיהם לכל חטאתם" דמכפר דווקא על אותו דאתי לכלל קרבן, והיינו יש בה ואין בה. (2) כיון דכתיב "וכיפר לכל חטאתם" סלקא דעתין שיכפר כפרה גמורה. ואף דבשעיר המשתלח פשיטא לן דאינו מכפר כפרה גמורה, היינו משום דבכפרה דידיה לא כתוב "לכל חטאתם". ומסקינן, דכיון דכתיב "לכל חטאתם" משמע דאכתי בר חטאת הוא. [ומכל מקום אין ללמוד להתם לשעיר המשתלח לענין ספק, דכיון דכבר נתחייב באשם, שפיר קרינן ביה לכל חטאתם. ועוד, דהתם לא דרשינן לכל חטאתם, דהא מכפר אף על אלו שאין בהן חיוב קרבן]. (3) ילפינן דכשם שפנימי מכפר על יש בה ידיעה, אף חיצון מכפר על יש בה ידיעה. וכתבו התוס' דבלאו הקישה הוי אמינא דמכפר על אין בה ואין בה, ולר' יהודה דריש בראשי חדשים לה' חטאת דמכפר על חטא שאין מכיר בו אלא ה', סלקא דעתין דשעיר החיצון יכפר על אין בה ואין בה בשאר עבירות. ומקשינן, דכיון דהוקשו נימא דהפנימי מכפר אף על החיצון, ונפקא מינה היכא דלא היה די שעירים אף בשביל חיצון, וליכא למימר דאינו מכפר על חיצון משום דלא אתי לידי קרבן, משום דסגי בהא דעיקר כפרתו של פנימי כן אתיא לכלל קרבן. ומתצינן, דכתיב בפנימי "אחת" דנסמך לכפרה, וילפינן דאין מכפר אלא אחת. ותו מקשינן, דהחיצון יכפר עליו ועל הפנימי ונפקא מינה לטומאה שאירעה בן זה לזה. ומפרקינן, דהא כתיב עוד "אחת" דנסמך לשנה, ללמד דכפרת הפנימי תהיה רק אחת בשנה. [והתוס' כתבו ד"אחת" אחד ילפינן לכולהו, דהא בשנה דכתיב ביה מיותר הוא]. ואין לתרץ בתירוץ זה גם לקושיה קמייתא דיכפר הפנימי עליו ועל החיצון, דסגי בהא דעיקר כפרתו לא הויא אלא אחת בשנה.

יג. (1) ר' ישמעאל סבר דלא בעינן ידיעה מעיקרא לחיוב קרבן, ולדבריו אף אין בה ויש בה אתי לכלל קרבן. ומקשינן למאי אתא שעיר החיצון, הא אין בה ויש בה נמי אתי לכלל קרבן, ואין בה ואין בה שעירי הרגלים מכפרים. ומפרקינן דסבר כר' מאיר דכל השעירים

כפרתן שוה. ומכל מקום אין הפנימי מכפר על אין בה ואין בה, אף דיכול לבוא לידי קרבן, משום דהיתה לו ידיעה מעיקרא יותר שכיח שיזכר לבסוף ויבוא לכלל קרבן. ושוב הקשו, למאי הוקשו שעיר החיצון והפנימי, הא לא בעינן ידיעה. ומשנינן, דאתי למימר דמכפר רק על טומאת מקדש וקדשיו ולא בשאר עבירות.

(2) כתיב בשעיר ראשי חדשים "לחטאת לה" וילפינן דקאי על חטא שאין מכיר בו אלא ה', ומדלא כתיב "חטאת ה'" ילפינן נמי דאמר הקב"ה הביאו כפרה עלי שמיעטתי את הירח [והתוס' כתבו בשם הערוך, דהוי כפרה על ישראל, והקב"ה קבע את זמנה בראש חודש לפייס את הלבנה]. וסלקא דעתין שיכפרו על כל העבירות שאין בהם ידיעה בתחילה ובסוף, דהא כתיב בסתמא דמכפר על חטאת שאין מכיר בה אלא ה'. ומסקינן דילפינן בנין אב משעיר החיצון דהא תרווייהו זמנם קבוע, דמכפר רק על טומאת מקדש וקדשיו.

(3) סלקא דעתין שיכפרו על כל עבירות, אבל לא על טומאת מקדש וקדשיו שזדונון כרת, ומסקינן דילפינן להו מהא דהוקשו כל השעירים זה לזה דכתיב "ושעיר", וילפינן להו משעיר ראש חודש, נוליאכא למימר דהוקשו אף ליום הכיפורים, דהא כתיב בהו אחת ובשנה. ואף דבעצרת לא כתיב אלא "שעיר", מכל מקום ילמד סתום מן המפורש. ועוד כתבו התוס', דשמא עיקר התירוץ הוא משום היקשא דר' יונה דלקמן.

יד. (1) לדעת רש"י מוכח מסוגיין דדבר הנלמד מבנין אב חוזר ומלמד בהיקש, דהא שעירי ראשי חדשים נלמדים בבנין אב משעיר החיצון, וחוזרים הם ומלמדים על שערי הרגלים. והתוס' כתבו, דאינו ראייה, משום דמאי דילפינן משעיר החיצון הוי גילוי מילתא בעלמא למעט שאינו מכפר על כל עבירות, ולא חשיב נלמד בבנין אב. ועוד כתבו התוס', דלכאורה מוכח מסוגיין דדבר הנלמד בהיקש חוזר ומלמד בבנין אב, דהא עצרת דלא כתיב בה "ושעיר" ילפינן בבנין אב משאר הרגלים דנלמדים בהקש מראשי חדשים. ודחו, דהוי ילמד סתום מן המפורש.

(2) איבעיא לן האם חשיב בר קרבן דסוף סוף סופו ליודע על ידי העדים, או דלמא דכיון דעתה אינו יודע חשיב לאו בר קרבן. ופשטינן מברייתא, דאף הוא לאו בר קרבן ושעירי הרגלים וראשי חדשים מכפרים עליו.

(3) מכפרים על טהור שאכל את הטמא, וילפינן לה "עון עון" מציץ דמכפר על טומאת בשר, וכיון דכתיב "עון העדה" ילפינן דמכפר על העדה, ולא על הקרבן כציץ.

(4) הציץ מכפר על טומאת עולין, דמרצה את הקרבן שנטמא. ומסקינן, דאין ראשי חדשים יכול לכפר את כפרתן, משום דכתיב "עון" משמע דרק עון אחד הוא מכפר. וכן אין הציץ יכול לכפר את כפרת ראשי חדשים, משום דכתיב בהו "אותה" דאין אחר מכפר את כפרתה. ורב אשי הוסיף, דבציץ כתוב "הקדשים" ומשמע למעט עון עדה, וכן בראש חודש כתיב "העדה" ומשמע למעט עון הקדשים.